

szere fellángoló, időzített támadásokkal fel kell aprózni az ellenséget, hogy alig maradjon hadászati tartaléka a nagyobb támadások elhárítására.

3. A felszabadult területeken azonnal fel kell osztani a parasztok között az ellenséggel együttműködő földbirtokosok földjeit. (A Dien Bien Phu-i utánpótlás megszervezéséhez ez a lépés biztosította a kedvező előfeltételt. 100 ezer fős hadsereg majdnem két hónapi élelmszerellátását emberi háton történő szállítással megoldani egyedülálló hőstett a történelemben.)

Giap tábornok összefoglalása alapján mutatja be a szerző a 9 éves háború tömör hadműveleti elgondolását, mely a partizánháború három szakaszát különbözteti meg:

- a) defenzív szakasz — az ellenséget a népi háború szempontjából kedvező területre csalogatják (1946—1950);
b) az erőegyensúly szakasza — a partizánok ereje nő, reguláris hadsereg is alakul tagjaiból, de a harc orozzlánrésze még rájuk hárul (1950—1953);
c) offenzív szakasz — megindul a támadó harc, kiharcolják a politikai döntést (1953—1954).

Zapolski megállapítja, hogy Giap hadászati koncepciójára klasszikus példa a Dien Bien Phu-i győzelmet előkészítő 1953—1954. évi téli-tavaszi hadjárat. Navarre tábornok, az új francia főparancsnok (sorrendben a hetedik s az utolsó),

arra készült, hogy végzetes csapást mérjen a vietnami néphadseregére. Ennek érdekében 112 zászlóaljat vont össze a Mekong folyó deltájában s elsősorú erejű támadást tervezett. Arra számított, hogy Giap olyan terepen kockáztatja meg a harcot, mely a franciáknak kedvez. Giap „besétált a csapdába”, de északkeleten lendült támadásba, ahol a franciák nem számítottak rá, s körülzártá Dien Bien Phut. Egyidejűleg — mesteri stratégia szerint — a laoszi népi erők (Patet Lao) is támadást indítottak: a franciák kénytelenek voltak a laoszi főváros, Luang Prabang védelmére nagyobb erőket átdobni. S ugyanakkor Közép-Vietnamban is fellángoltak a harcok, és újabb francia erőket kötöttek le. Mindez néhány hónap alatt felőrölte Navarre erejét. A körülzárt Dien Bien Phuból de Castries tábornok már hiába kért segítséget. Giap időzített támadások sorozatát indította a franciák ellen, s mindenkor az ellenséges egységek megsemmisítésére törekedett.

Zapolski összefoglalja, mit jelent Dien Bien Phu a hadtörténelemben: a klasszikus hadviselés csődjét a népi háborúval szemben. Dien Bien Phu óriási változást hozott Indokína katonai és politikai helyzetében, meghatározó szerepe volt a genfi konferencia sikerében. Tanulságai pedig kihatnak a jövőendő védelmi-felzárkózó háborúinak módszereire.

Windisch Aladárné

KSČ O OZBROJENÝCH SILÁCH

(Naše Vojsko, Prága, 1976. 368 o.)

A prágai Hadtörténelmi Intézet szerzői kollektívája igen értékes dokumentumkötet állított össze a Csehszlovák Kommunista Párt katonapolitikai vonatkozású iratanyagából. A *Csehszlovák Kommunista Párt a fegyveres erőkről* címmel. Az 1918—1976 közötti időszakot átfogó gyűjteményt 23 ív terjedelemben a Naše Vojsko katonai kiadó jelentette meg 1976 végén.

A dr. A. Michňák alezredes vezette szerkesztői kollektíva gondos és körültekintő munkáját dicséri, hogy a kötetben — fontosságának megfelelő terjedelemben — helyet kapott minden olyan párhátározat, irányelv és más dokumentum, amely egy-egy adott időszakban alapve-

tően kifejezte és jellemezte a honvédelem és a hadsereg általános és konkrét kérdésében a csehszlovák kommunisták álláspontját. A közölt iratanyagok tartalma következetesen tükrözi, hogy ezekben a kérdésekben a csehszlovák kommunista párt vezetése mindenkor a marxizmus—leninizmus klasszikusainak tanításából és a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom stratégiájából indult ki, ezek alapján adott helyzetelemzést és jelölte meg katonapolitikájának fő irányvonalát és konkrét feladatait.

Az iratok időrendi sorrendben történt szerkesztése még jobban kiemeli azt a tényt, hogy a Csehszlovák Kommunista Párt, létezése első percétől, mennyire

fontosnak ítélte a katonai kérdésekkel való foglalkozást, milyen nagy figyelmet szentelt a haza védelme, a hadsereg, és a proletár internacionalizmus katonai vonatkozásai vizsgálatának; sokoldalú bizonyítást nyer az is, hogy a katonapolitika mindenkor és mindvégig a párt általános politikájának szerves részét képezte és képezi.

A kötet négy fejezetből áll. Az elsőben a szerkesztők a párt 1918—1939 közötti, a burzsoá köztársaság idején született dokumentumanyagából közölnek válogatást. A másodikban található az 1939—1945-ös időszak nemzeti felszabadító mozgalmának fegyveres erőire vonatkozó írások. A harmadik fejezet a népi demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba való átmenet időszakában mutatja be (1945—1948) a fegyveres erők helyzetét, szerepét elemző és meghatározó kommunista álláspontot és irányelveket. A negyedikben pedig a fegyveres erőkre, mint a proletárdiktatúra eszközére vonatkozó, 1948—1976 közötti pártokmányokból, parancsokból, szabályzatokból stb. közölnek részleteket.

Legtanulságosabbak a 3. és a 4. fejezet iratai. Hűen tükrözik a kommunista párt elveit és módszereit a párt vezető szerepének a fegyveres testületekben való érvényesítésében, a hadsereg és a honvédelem fejlesztésében, az új tisztikar létrehozásában, a hadsereg és a nép új típusú kapcsolatának kialakításában és erősítésében. Hangsúlyozzák a közölt dokumentumok, milyen fontos helyet foglal el a szocialista építés stratégiájának egészében a párt katonapolitikája, a honvédelmi és internacionalista eszmeiség és gyakorlat.

Nincs mód a kötet egész anyagának akárcsak távirati stílusban történő ismertetésére sem. Néhányra azonban célszerű felhívni a magyar történészek figyelmét. Így például az első irat az Oroszországban élő csehszlovák kommunisták 1918. május 25-i kongresszusi kiáltványa, melyben felszólították a csehekét és a szlovákokat a szovjet köztársaság védelmére.

Figyelmet érdemel egy másik dokumentum is. Az oroszországi és ukránjai csehszlovák kommunista párt központi bizottsága 1919. június 21-én rádiógrammot küldött Budapestre Kun Bélának a Szlovák Tanácsköztársaság megalakulása alkalmából és kérte Kun Bélát, hogy az az Oroszországban és Ukrajnában élő, az orosz, az ukrán és magyar munkásokkal és parasztokkal együtt a világ proletárjai felszabadításáért harcoló cseh és

szlovák forradalmárok nevében köszöntse a szlovák testvéreket és kommunistákat a Szlovák Tanácsköztársaság kiharcolása alkalmából.

Igen érdekes adalékkal gazdagítja a csehszlovák kommunisták katonapolitikája történetének ismeretét a párt központi bizottságának 1929. július 1-i állásfoglalása a burzsoá hadseregben végzendő pártmunka területeiről, módszereiről. Felhívja a figyelmet a faszizmus veszélyére, a csehszlovák burzsoázia faszizálódási kísérleteire és az e törekvések elleni fellépés szükségességére.

A kötetben a szerkesztők több röplapot is közreadtak, melyek a katonaruhába öltöztetett munkásokhoz, parasztokhoz száltak és a laktanyákban terjesztették őket.

Ján Šverma felszólalása a Komintern VII. kongresszusának vitájában, 1935. augusztus 15-én, bár alapvetően a Csehszlovák Köztársaságnak a hitleri faszizmus veszélyével szembeni megvédésére koncentrált, mégis egyetemes jelentőségű megállapításokat tartalmaz, a kommunisták stratégiájának és taktikájának nagy horderejű problémáit feszegeti.

A népfrontpolitika megfogalmazásának és megvalósításának egyik, valószínűleg a legelső dokumentuma a Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottsága kibővített ülésén, 1936. február 26-án elfogadott határozat a munkásosztály akciógységének és a minden dolgozót tömörítő népfrontnak megteremtésére.

A kötetben megtalálható a párt központi bizottságának 1938. október 8-i levele a párttagsághoz a müncheni diktátum következtében kialakult súlyos belpolitikai válságról és a kivezető út lehetőségéről.

A következő irat 12 kommunista párt (a francia, az angol, a spanyol, a csehszlovák, az amerikai, a német, az olasz, a belga, a svájci, a svéd, a kanadai és a holland) közös felhívása 1938. októberében a müncheni diktátum ellen.

A kötetben mennyiségi tekintetben az 1939—1945 közötti évekre vonatkozó dokumentumok (szám szerint 48) vannak túlsúlyban. Természetes is, hiszen a csehszlovák nemzet és nép legválságosabb időszaka volt ez. A második fejezetben található a CSKP Központi Bizottságának állásfoglalása az 1939-es szovjet—német megnemtamadási egyezmény megkötéséről. Megállapítja, hogy ezzel a lépéssel a Szovjetunió keresztülhúzza a nyugati reakciós körök arra irányuló mesterkedéseit, hogy a Szovjetunió elszigetelt háborúba keveredjen Németországgal.

Ugyancsak megtalálható itt a CSKP állásfoglalása a Szovjetunió elleni agreszív hitlerista támadásról, valamint az 1941. július 18-án megkötött szovjet—csehszlovák megállapodásokról.

Számos irat tükrözi a csehszlovák kommunisták feladatait és munkáját a szovjet—csehszlovák katonai megállapodást (1941. szept. 27.) követően a Szovjetunió területén szervezendő csehszlovák alakulatok katonai, erkölcsi-politikai felkészítésében, nevelésében.

A szerkesztők közlik a moszkvai cseh nyelvű rádióadás több anyagát, Gottwald értékelését a csehszlovák katonák helytállásáról Szokolovónál, a párt irányelveit a hadsereg további szervezésére, a hitleri fasizmus elleni harcban való részvétel folytatására stb.

1944 nyár elején a párt moszkvai vezetősége kidolgozta a felszabadult területeken folytatandó hadseregszervezés elveit és módszereit. Ennek alapján valósult meg a csehszlovák hadsereg mozgósítása, feltöltése Csehszlovákia felszabadulásának időszakában.

Az 1945—1948 közötti évek dokumentumaiból mindössze kilenc iratot közöltek a szerkesztők, fontosságuk tekintetében azonban azok a párt katonapolitikájának alapokmányaihoz tartoznak. Hasznos volt az 1945. évi ún. kassai kormányprogram újbóli közreadása, mert történelmi jelentőségét és hatását a csehszlovák társadalom felszabadulás utáni fejlődésére a reakciós elemek az 1968-as események idején erősen megkérdőjelezték.

Az utolsó fejezet az 1948—1976-os időszakot fogja át. Megtalálható benne a népi demokratikus hadsereg építésének programja (1948), az 1949. évi honvédelmi törvény, kivonat a Varsói Szerződés egyezményéből, az 1968. október 27-i törvényerejű rendelet a csehszlovák fő-

deráció megteremtéséről, a párt központi bizottsága 1968. november 17-i plenáris ülésén elfogadott irányelvek a párt feladatairól, az 1969. január 31-én elfogadott törvény szövege a Honvédelmi Állami Tanács létrehozásáról és hatásköréről. Teljes terjedelemben ismerteti a kötet a központi bizottság 1971. március 19-i állásfoglalását a Csehszlovák Szövetségi Szocialista Köztársaság egész lakosságát átfogó honvédelmi nevelés egységes rendszeréről. A határozat többek között foglalkozik a tudományos kutatás feladatairól a hazafias, internacionalista, honvédelmi nevelés eszmei-politikai és szakmai segítségével és erősítésében.

A fejezet szemelvényeket közöl a párt-konferenciákon, kongresszusokon elhangzott beszédekből, felszólalásokból, idézi a határozatok katonapolitikai és honvédelmi vonatkozású részeit. Az utolsó irat Martin Džúr hadseregtábornok, honvédelmi miniszternek a párt XV. kongresszusán (1976. április) elhangzott felszólalásának szövege.

Az ismertetett kötet zömmel már más kötetekben megjelent dokumentumokat tartalmaz. Ez a körülmény azonban egyúttal növeli is a kiadvány értékét, mivel új válogatásban összegezi a Csehszlovák Kommunista Párt katonapolitikájának legfontosabb dokumentumait, történelmi folyamatában láttatja a párt katonapolitikájának és a csehszlovák hadsereg fejlődésének főbb problémáit és állomásait.

Igen hasznos lett volna éppen ezért, ha a szerkesztők megfelelő jegyzetapparátussal adják közre a dokumentumválogatást, mert ezzel megkönnyíthették és elősegíthették volna a téma iránt érdeklődők átfogóbb tájékozódását.

Godó Ágnes

SZOVJETSZKIJ TŰL V VELIKOJ OTYECSESZTVENNOJ VOJNYE

(Izdatyelsztvo „Müszl”, Moszkva, 1974. I. k. 294, II. k. 366 o.)

A szerzői munkaközösség — melynek számos tagja személyes résztvevője volt a népgazdaság háborús vágányokra való átállítását, a haditermelés megszervezését szolgáló hatalmas munkának — kétkötetes tanulmánygyűjteményében a szovjet hátországot mint a győzelem kivívásá-

nak alapját mutatja be. (A szovjet hátország a Nagy Honvédő Háborúban.)

Az első kötet a hátország általános háborús problémáival foglalkozik. Poszpelov akadémikus „Szilárd hátország a győzelem alapja” című bevezető tanulmányában azt az emberfeletti küzdelmet